

עין משפט
גזר מצוה

קיום א מ"י פ"ח מהל' טומאת מת הלכה א ז'

ק"ב ב ג מ"י פ"ג מהלכות אבות הטומאות הלכה ז'

ק"ב ד ה ו מ"י פ"ח מהל' כלים ה"ל ה'

הגהות הב"ח

^(א) גמרא לממלא דתחלה חדר גזירתא: ^(ב) רש"י ד"ה אלו איננו יוסי ויוסף: ^(ג) תוס' ד"ה ואחריה וכו' ה"פ משום אורח ממש גזיר:

גליון הש"ס

גמ' ועל ספק בגדי ע"ה. ע"י נדה דף ע"א רש"י חדר גזירתא: ^(ב) רש"י ד"ה אלו איננו יוסי ויוסף: ^(ג) תוס' ד"ה ואחריה וכו' ע"י ה"פ משום אורח ממש גזיר: ד"ה מושגין:

מוסף תוספות

א. [ו]לא מרמינן ליה לבלי מתכות אלא ממשׁ דכי נשברו יש להם תקנה. מוס' הלא"ש להלן טז. ב. ע"ה"ה. מוס' הלא"ש להלן טז. ג. כיון דעיקר עשייתו כלי חרס, והשוא מצינן לשנויי דעל טומאות הבאות לו מתורת כלי חרס גזיר אינהו לתלות ואחר רבנן בשמתיים שנה גזיר להשו"ס. מוס' הלא"ש להלן טז. ד. והכא אמרין גזורו ואחריא. מוס' הלא"ש. ה. והמאחיל עליו דלא מטמא, ומשום אורח ממש גזיר ולא מפיני מאחיל על הגזיר. מוס' געין ח: א. כמי שמאחיל על המת מפני מתי מכול או מפני רוב משראל שנהרגו בחו"ל. מוס' מיר נד: יב. א"ע"ג דאמרין שלש בית הפרס חן שדה שאבד גזיר קבר ושדה שנהרג בה קבר ושדה בוכים, הכא. מוס' הלא"ש. ג' מקום שאתה יכול להיות ספיקות וספיקי. מוס' הלא"ש. יד. ומה שחלקו בטומאת עם הארץ לפי שאין גזרין גזירה על הציבור אלא אי"כ רוב הציבור יכולים לעמוד בה ובמגעו ובצינורא שלו אפשר ליהדר אבל משכב ומושב והדיס לא רצו להחמיר. מוס' הלא"ש. יט. וכלי חרס הפתוחים. מוס' הלא"ש. טז. דע"ג. שטה להר"ן. יז. שבגד. מוס' הלא"ש. יח. שאינן דומים להם. מוס' הלא"ש. ט"ו. [ב]כלי זכוכית. מוס' הלא"ש. כ. דע"כ בטבילת טומאה מיירי. מוס' הלא"ש. כא. דהך מתניין. מוס' הלא"ש. כב. וכלי עץ צריכים טבילה. מוס' הלא"ש. כג. מה שעשה גמר ההעמדה להעמיד. מוס' הלא"ש.

טו:

אִתּוּ אֵינֵהוּ גּוֹזֵר אֲגוּשָׁא לְשִׁרּוֹף בּוֹ. וקשה דמכלי זכוכית לא מירך כלום אפי' לפי המסקנא דהא ליכא למימר דמעיקרא גזיר זכוכית לתלות ולצסוף גזיר לשרוף כדמסקינן אגושא דאכלי זכוכית לא שורפים כדאמרין לקמן דעבוד רצנן היכרא דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים וי"ל דדוקא בטומאת גבן אמר לקמן דאין שורפין תרומה וקדשים דאינו טמא אלא משום דמדמי להו לכלי מתכות^א אבל שאר טומאות המטמאין מתורת כלי חרס שפיר שורפים^ב תרומה וקדשים דהא דמו לגמרי לכלי חרס^ג וכן בלאו הכי תריך לפרש כן לקמן ולספרים דגרסי הכא אלא מעיקרא גזיר ולא קבלו מינייהו ואלו רצנן דשמונים שנה וגזרו וקבלו מינייהו למימרא דחדא גזירה הואי לשרוף והאמר אילנא כו' אחי שפיר דכלי זכוכית נמי צשיניא קמא מירך: **וואאוריא לתלות**. תימא דתנן במסכת אהלות (פ"ב מ"ג) אלו מטמאין במגע ובמשא ולא באלה עצם כשעורה וארץ העמים^ד וי"ל דהתם מיירי כגון שהניא עפר מארץ העמים לארץ ישראל^ה אי נמי^ו כר' שמעון דלמר ^זקברי עכו"ס אין מטמאין באלה^ז דלא תחמירי^ח בארץ העמים יותר מקצריהם ועוד מירך דהאיא משנה נשנית קודם גזירה שגזרו על אצירה אלא על גושא בלנד וכן משמע^ט מדקאמר על גושא לתלות ועל אצירה ולא כלום ואמאי קאמר ועל אצירה ולא כלום לימא דמעיקרא גזיר על תרוייהו לתלות ולצסוף גזיר גושא לשרוף ועל אצירה דקאי קאי אלא משום דמוכח ממתינין דלאהלות דמתחלה כשגזרו על גושא לא גזרו על אצירה והא דצעי גזיר צפרק כהן גדול (דף נד: ושם) ארץ העמים משום אצירה גזיר עליה או משום גושא גזיר עליה הא פשיטא דלאצירה נמי גזיר כדקאמר הכא אלא התם ה"פ משום אצירה ^י גזיר עליה שלא יכנס בציור ארץ העמים בשום ענין אפי' ע"י שידה מיצה ומגדל או

משום גושא^י שהוא מאהיל על הגוש^{יא} אבל כשאינו מאהיל על הגוש כגון ע"י שידה מיצה ומגדל טהור^{יב}: **ע"ז ששה ספקות שורפין**. אומר ר"י דלפי' איכא ספקות יותר ששורפין את התרומה עליהן כגון סככות ופרעות וכיוצא באלו הכא לא חשיב אלא הנהו דתיקנו בלאשא^{יג} **ע"ז ספק בית הפרס**. ^{יד}נראה לר"י דמיירי בשדה שנחרש זה קצר דטהור מדאורייתא ולא מיישינן לעצם כשעורה ולא היו אלא מדרבנן אבל שדה שאבד זה קצר היו ספיקא דאורייתא כדמוכח במ"ק (ד' ה:) וא"כ לתכמים אמאי קאמרי אף ספק מגע בשרות היחיד תולין והתנן צפ' בפרא דחגיגה (ד' כג.) גזירה משום לינורא דעם הארץ ואפילו טמא מת רוק שלו אינו טמא אלא שעשאווה כז לבד מהיסט ומדרס שלא גזיר עלי^{טו} כדתנן במסכת טהרות (פ"א משנה ו) דקמני התם בגגצים שנכנסו לבית אין טמא אלא מקום רגלי הגגצים ומה הן מטמאין אוכלים ומשקינ^{טז} אבל כלי חרס המוקף למיד פתיל ומשככות ומושצות טהור ואם יש מעהן נכרי או אשה הכל טמא ובהניזקין (געין דף סא: ושם) משמע נמי הכי דפריך וליחוש שמה תסיטס אשמו נדה משמע דהוא אינו מטמא בהיסט ועל ספק רוקין נמי דקאמר דחיישינן שמה של עם הארץ הן שרוקו טמא היינו כדפרישית ולא כפ"ה דפירש דבגד ע"ה טמא דחיישינן שמה ישבה עליו אשמו נדה: **וע"ז ספק מי רגלי אדם שבגגד מי רגלי בהמה**. פ"ה ^{טז}דספק ספיקא הוא וקשה דצפרק צוות כותים (מדה דף לג: ושם) תנן דאין שורפין עליהן תרומה מפני שטומאתן בספק ורמיניהו ו' ספקות שורפין כו' ומשני דמתני' דהתם מיירי דאיכא ספק ספיקא ומש"ה אין שורפין ולפירוש הקונטרס ה"ל ספק מי רגלי אדם שורפין אע"ג דהוי ספק ספיקא ונראה לר"י דנקט ^{יז}מי רגלי בהמה משום דכשהן זה אלל זה הן ניכרות טפי שהן של אדם^{יח} וליכא אלא ספק אחד: **אלאמה תנן אלו חוצצין בבאים**. וליכא למימר דההיא טבילה בכלים חדשים מיירי כשקונים מן הנכרים כדלמר בסוף מסכת ע"ז (דף עה:) ^{יט}דצריכי טבילה^כ דהא קמני סיפא^{כא} צפ"ט דמסכת מקוואות (משנה ה) על השלחן ועל הטבאל ועל הדרגש (ועל הדולבקי) חוצצין^{כב}: **ורבי מאיר היא דאמר הבל הוצך אחר המעמיד**. וצפרק צמה אשה (לקמן דף נט:) דקמני שהיה רבי נחמיה אומר בצבעת הלך אחר חותמה צעול הלך אחר סמלויזו צסולם הלך אחר שליצותיו כו' וחכמים אומרים הכל הולך אחר המעמיד לא מייתי הכא דהכא קרי מעמיד זה ^{כג}מה שנותנין לתוסם והתם קרי מעמיד דבר המעמיד כלי עצמו כגון עמודי קולם שמחצרים את השליצות: **וחכמים מטהרין**. ואם תאמר והיכי מוכח מהכא דרבי מאיר סבר הכל הולך כו' דילמא הא דמטמא ר' מאיר משום דחשיב סמימה מעלייתא ומטמא מדין כלי זכוכית ולא מדין כלי מתכות וחכמים לא חשבו ליה סמימה מעלייתא ולכן מטהרים לגמרי ויש לומר דמסתבר ליה דלכולי עלמא היו סמימה מעלייתא ופליגי דר' מאיר מטמא טומאה דאורייתא מדין כלי מתכות דסבר הכל הולך אחר המעמיד וחכמים מטהרין מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא טמא לפי שגזרו על כלי זכוכית דסמימה מעלייתא היא אבל אין לפרש דרבנן

יציאות השבת פרק ראשון שבת

אִסּוּ אֵינֵהוּ יוֹסִי ^(א) ויוסי: **גזיר אגושא לשרוף**. תרומה הנוגעת בגוש העפר: **ואאוריא לנלות**. תרומה הנכנסת בציורא ואין דבר מפסיק בינמים כגון שידה פרוצה מתחתיה: **ואכפי**. אגושא לשרוף בלאשא **גזיר: על ספק בית הפרס**. כלומר על ספקו של בית הפרס כגון תרומה שנכנסת לבית הפרס דהוא

שדה שאבד זה קצר היינו ספק דלא ידעינן אם האהילה על הקצר אם לאו: **ועל ספיקו של עפר ארץ העמים**. דכל עפר ארץ העמים מספקא לן בקצר של מת: **ועל ספיקו של בגדי עם הארץ**. דכולהו מספקא לן שמה ישבה עליהם אשמו נדה כדתנן (חגיגה דף יח:) בגדי ע"ה מדרס לפרושים: **ועל ספק כלים הנמא'ים**. דלא ידעינן אם טמאים הן: **ספק רוקין**. כל רוקין מספקא לן דדילמא דוב יניחו: **ועל ספק מי רגלי אדם**. הך ספק לא דמי להך דלעיל אלא אפי' מספקא לן אם מי רגלי אדם הן אם מי רגלי בהמה הן דאיכא תרי ספיקי לקולא דאם תמני לומר דאדם שמה טהור: **שנגד מי רגלי בהמה**. רבותא אשמעינן דלא תימא מדהני דבהמה הני נמי דבהמה: **ודאי מגען וספק טומאתן**. יודע ודאי שנגעה בהן תרומה אבל אינו יודע אם הם טמאים אם לאו כדמפרש בכולהו: **שורפים**. והיינו אגושא: **בלאשא התקינו**. כמה שנים אחר חורבן כדאמרין ברי"ה (פ"ד דף לא.) גבי י' מסעות נסעה שכינה: **ואלו חוצצין**. לגבי טבילה: **הופס והמור גרסינן: בכלי זכוכית**. שהן חלקין ואין אדם מקפיד על מיט ודבר אחר הנדבק בהן לפי שזכר מאיליו והני הוא דמדבקין טובא וקפיד עלייהו ואין חוצץ אלא דבר המקפיד עליו: **כגון שנקבו**. וטהרו מתורת כלי חרס דכלי חרס צצירתו מטהרתי^א: **והעיף לסויו אבד**. דחשיב ליה ככלי מתכות דכל קבלת טומאתו משום אבד המעמידו הלבך אית ליה טהרה במקוה: **מעמא**. ולא אמרינן בטיל ליה מתורת כלי כשאר כלי חרס הנשבר דקסבר הלך אחר המעמיד

ותורת כלי מתכות עליו: **אלא מעסה**. הואיל ושוניהו ככלי חרס: **נמר** אומר ר"י דלפי' איכא ספקות יותר ששורפין את התרומה עליהן כגון סככות ופרעות וכיוצא באלו הכא לא חשיב אלא הנהו דתיקנו בלאשא^א **ע"ז ספק בית הפרס**. ^בנראה לר"י דמיירי בשדה שנחרש זה קצר דטהור מדאורייתא ולא מיישינן לעצם כשעורה ולא היו אלא מדרבנן אבל שדה שאבד זה קצר היו ספיקא דאורייתא כדמוכח במ"ק (ד' ה:) וא"כ לתכמים אמאי קאמרי אף ספק מגע בשרות היחיד תולין והתנן צפ' בפרא דחגיגה (ד' כג.) גזירה משום לינורא דעם הארץ ואפילו טמא מת רוק שלו אינו טמא אלא שעשאווה כז לבד מהיסט ומדרס שלא גזיר עלי^ט כדתנן במסכת טהרות (פ"א משנה ו) דקמני התם בגגצים שנכנסו לבית אין טמא אלא מקום רגלי הגגצים ומה הן מטמאין אוכלים ומשקינ^{טז} אבל כלי חרס המוקף למיד פתיל ומשככות ומושצות טהור ואם יש מעהן נכרי או אשה הכל טמא ובהניזקין (געין דף סא: ושם) משמע נמי הכי דפריך וליחוש שמה תסיטס אשמו נדה משמע דהוא אינו מטמא בהיסט ועל ספק רוקין נמי דקאמר דחיישינן שמה של עם הארץ הן שרוקו טמא היינו כדפרישית ולא כפ"ה דפירש דבגד ע"ה טמא דחיישינן שמה ישבה עליו אשמו נדה: **וע"ז ספק מי רגלי אדם שבגגד מי רגלי בהמה**. פ"ה ^{טז}דספק ספיקא הוא וקשה דצפרק צוות כותים (מדה דף לג: ושם) תנן דאין שורפין עליהן תרומה מפני שטומאתן בספק ורמיניהו ו' ספקות שורפין כו' ומשני דמתני' דהתם מיירי דאיכא ספק ספיקא ומש"ה אין שורפין ולפירוש הקונטרס ה"ל ספק מי רגלי אדם שורפין אע"ג דהוי ספק ספיקא ונראה לר"י דנקט ^{יז}מי רגלי בהמה משום דכשהן זה אלל זה הן ניכרות טפי שהן של אדם^{יח} וליכא אלא ספק אחד: **אלאמה תנן אלו חוצצין בבאים**. וליכא למימר דההיא טבילה בכלים חדשים מיירי כשקונים מן הנכרים כדלמר בסוף מסכת ע"ז (דף עה:) ^{יט}דצריכי טבילה^כ דהא קמני סיפא^{כא} צפ"ט דמסכת מקוואות (משנה ה) על השלחן ועל הטבאל ועל הדרגש (ועל הדולבקי) חוצצין^{כב}: **ורבי מאיר היא דאמר הבל הוצך אחר המעמיד**. וצפרק צמה אשה (לקמן דף נט:) דקמני שהיה רבי נחמיה אומר בצבעת הלך אחר חותמה צעול הלך אחר סמלויזו צסולם הלך אחר שליצותיו כו' וחכמים אומרים הכל הולך אחר המעמיד לא מייתי הכא דהכא קרי מעמיד זה ^{כג}מה שנותנין לתוסם והתם קרי מעמיד דבר המעמיד כלי עצמו כגון עמודי קולם שמחצרים את השליצות: **וחכמים מטהרין**. ואם תאמר והיכי מוכח מהכא דרבי מאיר סבר הכל הולך כו' דילמא הא דמטמא ר' מאיר משום דחשיב סמימה מעלייתא ולכן מטהרים לגמרי ויש לומר דמסתבר ליה דלכולי עלמא היו סמימה מעלייתא ופליגי דר' מאיר מטמא טומאה דאורייתא מדין כלי מתכות דסבר הכל הולך אחר המעמיד וחכמים מטהרין מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא טמא לפי שגזרו על כלי זכוכית דסמימה מעלייתא היא אבל אין לפרש דרבנן

מטהרין

מסורת הש"ס

א) [לעיל דף: ג] נדה לג: טהרות פ"ד מ"ה, א ז"ל שוה וכן איתא במשנה, ד) בדפוי' למה א"ר יוחנן, ה) מקוואות פ"ט [משנה ה], ו) [לקמן ט, א] ו ר"ה יט, ז"ש, ח) כלים פ"ב מ"א, ט) [נימוק טא, א] ו' [וע"ע מוספות גיטין ח: ד"ה דגזרו],

מוסף רש"י

ועל ספק בגדי עם הארץ. כלומר על בגדי עם הארץ, אם נגע בה בשרפת משום שמה טמא היה (נדה לג:.) כלי זכוכית שנקביו. שטמאין ונקנן לטהרן מטומאתן (רי"ה יט:.) אבר. שפרט לטמאם את הנקב (שם.) ר"מ מטמא. לומר שחזרו לטומאתן ישנה, ואפי"ם שלא נגע שוב בטומאה. ואע"פ שאין כלי זכוכית חורקין לטומאתן ישנה כדלמר שלא גזיר חרות וטומאה ישנה אלא בכלי מתכות, כיו נמי הואיל והאבר מעטיוזו ככלי מתכות דמו דהכל הולך אחר המעמיד (שם.) וחכמים מטהרין. דעיקרו כלי זכוכית הן ולא אולי חמר המעמיד. ענין אחר, כלי זכוכית שנקבין עניקבו והטילו לתוכן אבר, יהודה בן שמע (בבב) שם משום ר"מ מטמאן טומאת כלי מתכות דלאורייתא אם נגע בהן טומאה, דהכל הולך אחר המעמיד, וחכמים מטהרים מטומאת כלי מתכות דלאורייתא אלא משום טומאת כלי זכוכית דרבנן. שאין כלי מתכות מטמאין דלאורייתא אלא הטעין בפרשה (במדבר ג) הזהב והכסף והנחשת והכסף וגו' (רי"ה שם)

רבינו חננאל

גרישה שהוא קרקע עצמו, בדכתיב וגזש עפר. לתלות, כלומר טומאה בספק לפיכך קדשים הנוגעים בה תולין לא אוכלין ולא שורפין. ועל אחריון ולא כלום. כלומר, אם נכנסה התרומה בשידה חיבה ומגדל ולא נחה בקרקע חוצה לארץ אלא באורה ולא כלום. ורבנן דשמונים שנה גזיר על אצירה נמי לתלות, ואחר רבנן דבאושא גזיר תרומה שנצעה בגוש חוצה לארץ לשרפה, ועל אצירה דקאי [קאין לתלות. על כלי זכוכית מ"ט גזיר יוסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן טומאה בהן. א"ר שמעון בן לקיש הואיל ותהלת ברייתן מן החול שויניהו רבנן ככלי חרס. ואקשינן אם ככלי חרס הן לא יטהרו במקוה, אלמה תנן ואילו חוצצין בכלים הזפת וחמר בכלי זכוכית, מכלל שאם אין בהן דבר חוצץ עלתה להן טבילה ואקשירו. ושנינן האי בכלי זכוכית שניקבב והיטפו לתוכם אבר וסתם הנקב והעמיד המשקינן מלצאת, ורימי' הוא דאמר כיון שהיטפו לתוכן אבר בכלי מתכות דמי שחבל הולך אחר המעמיד ומטמאין ומטהרין דחגיגי כלי זכוכית שניקבו כו'.